

VASILISA – UN ÎNGER CĂZUT

Cînd am ales pentru clasa noastră **Azilu de noapte**, mi-am dorit să joc Nastia. Îi simțeam sufletul, mersul somnambulic pe acoperișuri, pendularea între înger și firfă. Mitomania ei salvatoare îmi era oarecum cunoscută. Romanticismul ei bîntuie și azi tinerele fete.

Propunerea de a juca Vasilisa m-a speriat, căci nu-i găseam suficientă acoperire în datele pe care le dețineam. Multă vreme am continuat să cred că o voi juca totuși pe Nastia.

M-am hotărît, într-un firziu, pentru Vasilisa. Pregătind spectacolul, am început să caut femei care să-i semene, în literatură mai ales. Asociațiile, livreștii desigur, au fost dintre cele mai surprinzătoare: Emma Bovary, Nastasia Filipovna, Lizaveta Nikolaevna, Hedda Gabler, Veta. Am studiat motivațiile fiecărui gest și cuvînt al acestor femei. Nici una dintre ele nu era Vasilisa. Nici nu putea să fie, dar fiecare dintre ele mi-a sugerat, prin eliminare, cîte ceva din rodul în care aveam să mă apropiez de Vasilisa.

O firfă? Prea puțin. Nu mi s-a părut interesant și dramatic. O eroină? Nici gînd. Pînă la urmă, în comportamentul, actele și structura celorlalte personaje, dar mai ales în înțelegerea „stării de azil” am găsit reperele personajului. Vasilisa trebuie să aibă vîrsta mediului peste care stăpînește. N-am dorit să fac o patroană de azil (de bordel, de lagăr, de spital, de ghetou). Vasilisa mea trebuie să fie, și ea, un înger: căzut. Mi-am reprimat primele impulsuri de a face o Vasilisă doar autoritară și violentă. Ca și pe arealea de a fi purtătoarea unei senzualități cotropitoare. Am vrut ca Vasilisa să fie o ființă strivită de forțe pe care puterea ei, recunoscută de ceilalți, nu le poate stăvili, o ființă suferindă din lipsă de dor, de te. Ea se aruncă de gîtul lui Vaska nu din desfrî,

ci pentru că vede în ei singura ei salvare. Prin crimă, e adevărat, dar dorința ei de a leși din mocirla care o înconjoară e mai puternică decît morala. Am vrut să fie obsedată, apăsată, încrîncenată, întrucîtva posomorîtă. Vasilisa nu rîde, nu se bucură, apropierea ei de Vaska este ca agățarea cuiva pe cale să se îneca de o scîndură salvatoare din largul mării. Mi s-a părut că se potrivește intenției mele faptul că Gorki o folosește puțin pe Vasilisa, concentrînd la maximum scenele ei cu Vaska. Despre Vasilisa vorbesc ceilalți, cu asprime, cu invidie, cu admirație și chiar cu dragoste. Nastia îi înțelege suferința și o explică; Luka, abil și vicelan din fire, se ferește din calea ei și îi îndeamnă și pe ceilalți s-o facă. Kostîlov doar o hăituește și o batjocorește. De el Vasilisa se teme, se ascunde. E inexplicabil de ce ea, o femeie puternică și o fire voluntară, n-a putut să i se opună. Nu știu de ce. Care e taina căsniciei lor? Afacerile? Am strecurat, de aceea, în comportamentul Vasilisei un aer straniu, care să acopere, de fapt, ceva ce Gorki n-a lămurit.

În timpul repetițiilor, cînd căutam drumurile-n scenă, am ajuns la soluția unui pas foarte direct, fără ezitări, fără ocolișuri, pas hotărît de obsesia ce pusese stăpînire pe voința Vasilisei: aceea de a-i determina pe Vaska la crimă. Vasilisa nu se atinge de obiecte, cum trebuie să facă Nastia, nu șerpuiește, nu mingîie. Scena ei cu Vaska am vrut să fie un mijloc de seducție în vederea crimei: ea nu se lasă cuprinsă pe de-a-ntregul de dragostea ce i-o poartă bărbatului. Gesturile Vasilisei trebuie să aibă în ele ceva stereotip, fără să fie însă stridente. Așa am crezut eu.

Deși stăpînă a casei, nimic din jur nu-i este drag sau familiar. Pe lîngă sora ei trece cu fereală și cu suspiciune, pe Luka îl topește de la început în masa chirașilor.

Se poartă ca o ființă rănită. E bănuitoare, fără a fi scormonitoare, e iritată, dar iritarea ei nu trebuie să atingă gesturile isteriei, pentru că voința ei controlează totul și se controlează pe sine.

Statura ei trebuie să fie, am vrut să fie dreaptă, tăioasă, întunecată și, pentru a-i sporii autoritatea, am gîndit o voce care să se potrivească acestor date fizice. Vasilisa dorește să se detașeze de ceilalți, îi obligă într-un fel s-o respecte, ține la asta. Ea nu-i domină cu vocea, am evitat strigătul. Un singur strigăt are Vasilisa, în momentul despărțirii de Vaska. Dar nu fiindcă-i pierde (simțise asta de cînd el îi respinsese mîngîierea), ci pentru că îi distrugea speranța de a-l transforma într-o unealtă. Vasilisa nu se roagă, nu se tînguie, raționamentul ei trebuie lucrat la o temperatură foarte înaltă. Acea scenă de sugerare a crimei trebuie să aibă limpezimea și ascuțitul unui cuțit. Acesta este de fapt momentul psihologic al crimei. Am vrut asta. Vaska nu simte superioritatea Vasilisei, nici chiar în momentele lor cele mai calde. De asta, Vasilisa nu stăruie asupra dragostei cu Vaska. Gorki nu stăruie. Ea se desprinde de Vaska propunîndu-i o femeie care să-i ia locul. Alternativa îi este oferită lui Vaska doar pentru ca Vasilisa să-și atingă țelul: moartea lui Kostîlov. În acel moment se declanșează în ea o ură pentru Natașa la fel de violentă ca și dragostea pentru Vaska. Vasilisa nu poate fi femeia căii de mijloc. Ea e făptuitoare, prin alții, a unui șir de crime. Cine poate ști dacă morții lui Kostîlov nu-i va urma moartea Natașei? Vasilisa este și ea supusă acestei ordini negative a unei lumi haotice. Nu mai cunoaște decît drumul desfacerii, al destrămării, al morții.

LELIA CIUBOTARU